

Lausunto

18.11.2025

Asia: VN/33260/2024

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä; Ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomiot rikoslain 25 luvun 3 §:ään ehdotettavasta muutoksesta (sijaissynnyttäjäksi saattamista koskevan teon tarkoituksen lisääminen ihmiskauppaa koskevaan pykälään)

Tuomariliitto katsoo, että ehdotettu muutos on sisällöllisesti selkeä ja perusteltu. Sijaissynnyttäjäksi saattamisen lisääminen ihmiskaupan tunnusmerkistöön on tarpeellinen muutos, joka vastaa direktiivin velvoitteita ja vahvistaa säännöksen kattavuutta.

2. Huomiot rikoslain 25 lukuun ehdotettavasta uudesta kriminalisoinnista (ehdotettava uusi 3 d §: ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö)

a) Rangaistavuuden ala

b) Rangaistusasteikko

c) Muut huomiot

a) Rangaistavuuden ala

Tuomariliitto pitää perusteltuna, että ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö kriminalisoidaan erillisenä tekona. Tämä täyttää direktiivin velvoitteet ja täydentää ihmiskauppasääntelyä.

Esityksessä on asianmukaisesti kiinnitetty huomiota siihen, että joissain tilanteissa sama menettely voi täyttää sekä uuden kriminalisoinnin että rikoslain 20 luvun 8 §:n mukaisen seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytön tunnusmerkistöt. Esityksen mukaan tällaiset kysymykset jätettäisiin ratkaistaviksi oikeuskäytännössä lainkonkurrenssikysymyksinä.

Tunnusmerkistöjen perusteella ei ole selvää, kumpi teko sisältyisi toiseen yleisen lainkonkurrenssin subsidiaariperiaatteen mukaisesti. Toissijaisuuslausekkeen puuttuessa lainkonkurrenssiratkaisu jouduttaisiin tekemään yksittäistapauksessa punnintana, mihin esityksessä ehdotetut esityöt eivät

anna ohjausta. Ottaen huomioon, että tunnusmerkistöillä on erilaiset rangaistusasteikot, millä on merkitystä esimerkiksi vanhentumisen kannalta, voi lainkonkurrenssiratkaisulla olla myös konkreettista merkitystä yksittäistapauksessa.

Lainkonkurrenssikysymykset ovat yksinkertaisimmin ratkaistavissa toissijaisuuslausekkeella. Esityksessä on pohdittu vain vaihtoehtoa, että uuteen kriminalisointiin sisällytettäisiin toissijaisuuslauseke suhteessa rikoslain 20 luvun 8 §:än, mitä esityksessä esitetyin perustein voidaan pitää ongelmallisena. Sen sijaan esityksessä ei ole käsitelty vaihtoehtoa, että rikoslain 20 luvun 8 §:ssä säädettäisiin toissijaisuudesta suhteessa uuteen kriminalisointiin, mikä voisi olla perustellumpaa ottaen huomioon uuden kriminalisoinnin korkeampi tahallisuusaste sekä ankarampi rangaistusasteikko.

Mikäli toissijaisuuslauseketta ei sisällytetä esitykseen, vähentäisi rangaistusasteikkojen yhtenäistäminen ongelman merkitystä. Viimesijaisesti esitöihin tulisi sisällyttää harkintaa ohjaavia punnintakriteerejä.

b) Rangaistusasteikko

Nyt ehdotettu rangaistusasteikko vastaa rikoslaissa noudatettua systematiikkaa. Tuomariliitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että edellä ja esityksessä todetuin tavoin rikoslain 20 luvun 8 §:n mukainen seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytön tunnusmerkistö on osin päällekkäinen uuden tunnusmerkistön kanssa, jonka vuoksi tunnusmerkistöjen toisistaan poikkeavia rangaistusasteikkoja on vaikea pitää puolustettavina. Tekijän erilainen tahallisuuden aste on mahdollista ottaa huomioon myös rangaistusta mitattaessa, kuten rangaistuksen mittaamisesta on säädetty. Eri ihmiskaupan uhrien hyväksikäytön muotojen yhdenmukaiseksi kohtelemiseksi Tuomariliitto pitäisi tarkoituksenmukaisena rangaistusasteikkojen yhtenäisyyttä. Yhtenäistäminen olisi tarkoituksenmukaista tehdä rikoslain 20 luvun 8 §:n enimmäisrangaistusta korottamalla.

c) Muut huomiot

Ehdotetussa pykälässä ongelmallista tulee soveltamiskäytännössä olemaan tahallisuuden arviointi ja siihen liittyvät näyttökysymykset. Tuomitsemiskynnys tulee oikeuskäytännössä todennäköisesti asettumaan hyvin korkealle.

3. Huomiot rikoslain 25 luvun 10 §:ään ehdotettavasta muutoksesta (ehdotettavaa uutta ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskevaa kriminalisointia koskeva lisäys oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaan)

Tuomariliitto pitää perusteltuna, että uusi kriminalisointi lisätään oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin. Tämä on johdonmukaista suhteessa muuhun rikoslainsäädäntöön ja varmistaa tehokkaan rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen. Samalla Tuomariliitto korostaa, että tahallisuuden arviointi oikeushenkilön vastuussa voi olla erityisen haastavaa ja edellyttää huolellista tulkintaa ja soveltamisohjeiden selkeyttä.

4. Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

On tarkoituksenmukaista lisätä ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö niihin rikoksiin, joiden selvittämisessä voidaan käyttää televalvontaa ja peiteltyä tiedonhankintaa.

Televalvontaa koskevia toimivaltuuksia voidaan kyseistä ehdotettavaa uutta rikosta koskien pitää välttämättöminä, sillä niiden avulla voidaan tunnistaa ihmiskaupan kohteena olevan henkilön suorittaman palvelun käyttäjät, joita uhrilla saattaa olla useitakin pitkänkin ajanjakson kuluessa.

5. Huomiot oikeudenkäymiskaareen ja esitutkintalakiin ehdotettavista muutoksista

Esityksessä ehdotetaan, että ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskeissa rikosasioissa voitaisiin tietyissä tilanteissa käyttää asianomistajan esitutkinnassa antamasta kuulustelusta tehtyä ääni- ja kuvatallennetta todisteena oikeudenkäynnissä. Kyse olisi samoista tilanteista kuin ihmiskauppa- ja seksuaalirikoksissa, joissa tätä mahdollisuutta on jo aiemmin laajennettu.

Ehdotuksen tarkoituksena on suojata haavoittuvassa asemassa olevia asianomistajia, joille henkilökohtainen kuuleminen oikeudenkäynnissä voi aiheuttaa merkittävää haittaa. Perustuslakivaliokunnan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella tällainen sääntely on hyväksyttävää uhrin suojelemiseen liittyvillä perusteilla.

Tuomariliitto katsoo, että ehdotetut muutokset ovat perusteltuja ja oikeasuhtaisia. Ne tukevat asianomistajien suojaa vaarantamatta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeita, sillä tallenteiden hyödyntäminen edellyttää edelleen vastakuulustelumahdollisuuden turvaamista ja momentissa säädettyjen edellytysten täyttymistä.

6. Huomiot ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

a) 11 artikla

b) muut muutosdirektiivin säännökset

a) 11 artikla

Tuomariliitolla ei ole tältä osin lausuttavaa.

b) Muut muutosdirektiivin säännökset

Tuomariliitolla ei ole tältä osin lausuttavaa.

7. Huomiot ehdotusten vaikutuksista

Esityksessä arvioidaan, että taloudelliset vaikutukset rikosprosessiketjun toimijoille ovat hoidettavissa nykyisten menokehysten puitteissa. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on linjannut helmikuussa 2024, että uusista EU-velvoitteista ja kansallisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat tehtävät tulee pääsääntöisesti resursoida luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Linjaus on toistettu huhtikuussa 2024 hallituksen kehysriihen yhteydessä.

Tuomariliitto pitää tätä linjausta erittäin ongelmallisena. Tuomioistuimilla ei ole mahdollisuutta jättää asioita ratkaisematta. Yksittäiset ja näennäisesti vähäiset lainsäädäntöuudistukset lisäävät jatkuvasti tuomioistuinten työmäärää, mutta lisäresursseja ei samanaikaisesti osoiteta. Kehitys on pitkällä aikavälillä kestävä ja uhkaa heikentää oikeudenhoidon laatua ja oikeusturvaa.

Tuomariliitto kiinnittää edelleen huomiota siihen, että esitettyihin kustannuslaskelmiin liittyy esityksessäkin todetuina tavoin merkittäviä epävarmuustekijöitä. Laskelmat perustuvat osittain yleistykseen pääkäsittelyssä käsiteltävien rikosasioiden keskimääräisistä kustannuksista. Ihmiskauppaan liittyvät rikokset ovat kuitenkin usein laajoja kokonaisuuksia, joissa on useita asianosaisia. Usein näissä asioissa on myös runsaasti tulkkausta ja käännöksiä, mitkä hidastavat asian käsittelyä ja nostavat kustannuksia. Tuomariliitto pitää ongelmallisena tapaa arvioida tuomioistuimille aiheutuvia kustannuksia vaativissa asioissa keskiarvoihin perustuvien yleistysten kautta.

8. Muut huomiot

Tuomariliitolla ei ole muita huomioita mietinnöstä.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa. Lausunnon kirjoittamiseen ovat osallistuneet käräjätuomari Petteri Plosila ja asessori Lauri Vaihemäki.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon:

Helsingissä 14.11.2025

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä

puheenjohtaja

Johanna Helminen

varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa.

Tuomarikunnanyhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.

Hartikainen Linda

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry